

“INTERNATIONALE” ARCHITECTUURWANDELINGEN

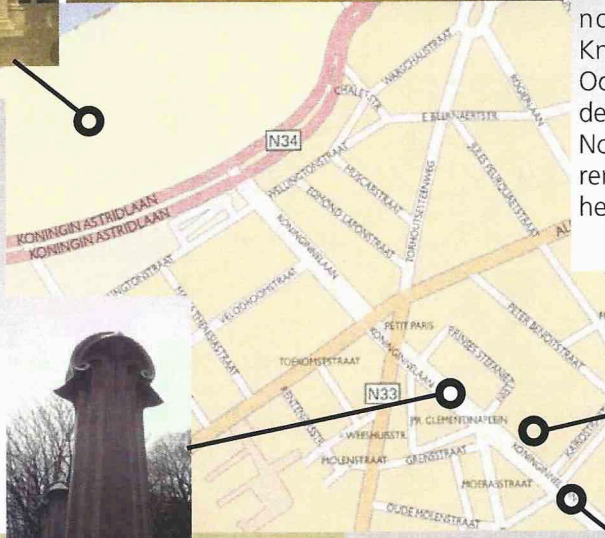
1. Exposition Universelle et Internationale de Paris 1900

Deze tentoonstelling heeft door toedoen van koning Leopold II een grote invloed gehad op het architecturaal patrimonium van Oostende en zelfs van België. Vooral de Franse architect Charles Girault, architect van het 'Petit Palais' op de tentoonstelling, zal heel wat verwezenlijken in opdracht van de koning. Hij bouwt niet alleen de Oostendse Koninklijke Gaanderijen (1905), maar ook nog onder andere de Triomfboog (1905) van het Jubelpark in Brussel en het Koloniënpaleis (1902) in Tervuren waar nu het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika gevestigd is.

Koninklijke Stallingen. Gebouwd in 1903 door de Noor Ivar Knudsen, de architect van het Noorse paviljoen op de tentoonstelling, in 'Vikingstijl' met art-nouveau-elementen. Knudsen realiseerde te Oostende ook de ondertussen verdwenen Noorse Villa met bijhorend duinpaviljoen op het domein Raversijde.

Paul Hankar, na Victor Horta de belangrijkste art-nouveau-architect, ontwierp in 1899 een 'Banc en Pierre' voor de tentoonstelling. Deze bank werd een paar jaar later door de Waalse steengroeven geschonken aan Oostende. In 1971 werd de bank gesloopt, maar in 2004 werd er een reproductie geplaatst.

Les Palais des Nations, met o.a. het Noorse (1) en Spaanse (2) paviljoen

Het ondertussen verdwenen vooroorlogse postgebouw (1903) van Charles Dewulf was gebaseerd op het Spaanse paviljoen. Een aantal van de beelden van Jules Lagae die de gevel sierden, werden in de jaren '80 gerestaureerd en langs de Koninginnelaan geplaatst.

Ten slotte werd ook de Franse architect Alexandre Marcel ingeschakeld voor de bouw van nieuwe tribunes (ondertussen verdwenen) voor de Hippodroom. Voor de tentoonstelling in Parijs ontwierp hij een Japanse pagode die door Leopold II gekocht werd en overgebracht naar Laken.

2. Académie des Beaux-Arts de Paris

Als reactie op de vulgarisering van de eclectische architectuur met art-nouveau-elementen van de eeuwwisseling, greep de burgerij terug naar een historiserende stijl die verwees naar de grote 18de eeuwse Franse bouwstijlen. Deze 'Beaux-Arts'-stijl (1910-1930), genoemd naar de klassieke Beaux-Arts-school van Parijs, gebruikt ornamentiek ontleend aan de neobarok-, neorococo- en neo-Louis XVI-stijlen. Veel gebruikt zijn ronde of accoladebogige erkers, klokgevels, festoenen, rocailles, mascarons, palmettes, ramen met kleine roedeverdeling, oeil-de-boeufs, ... Gezien de drie overheersende bouwstijlen in Oostende tijdens het interbellum de Beaux-Arts, de art deco en de Nieuwe Zakelijkheid zijn, worden, in de minder pure uitingen van deze stijlen, soms wel eens elementen aan elkaar ontleend. Veelvoorkomende namen voor Oostende zijn Daniels, Clement, Fobert, Devreese en Danneel.

André Daniels, één der belangrijkste Oostendse architecten, die bovendien verschillende stijlperiodes doorliep, heeft veruit het grootste en mooiste Beaux-Arts-oeuvre achtergelaten. Enkele voorbeelden : ¹Huis Deweert, Alfons Pieterslaan 12 (1910), ²zijn eigen woning aan het Prinses Clementinaplein 58 (1911), ³Louisastraat 2, ⁴Kerkstraat 43-45, ⁵Jozef II-straat 44, ⁶Park House, Chalestraat 15 (1924), ⁷Villa Gratia Quies, Rogierlaan 24 (1924) en ⁸Kanunnik Dokter Louis Colensstraat 1.

Rogier Palace. Opmerkelijk Beaux-Arts-appartementsgebouw van architect Jean Gobin. ⁹Rogierlaan 42-46 (ca.1927).

Voorbeelden van architect Clement : ¹⁰Graaf de Smet de Naeyerlaan 88 (1933), ¹¹Louisastraat 6. Van architect Fobert : ¹²Kerkstraat 38 (1922), ¹³Karel Janssenslaan 12B, ¹⁴Kaaistraat 39 en 53-55.

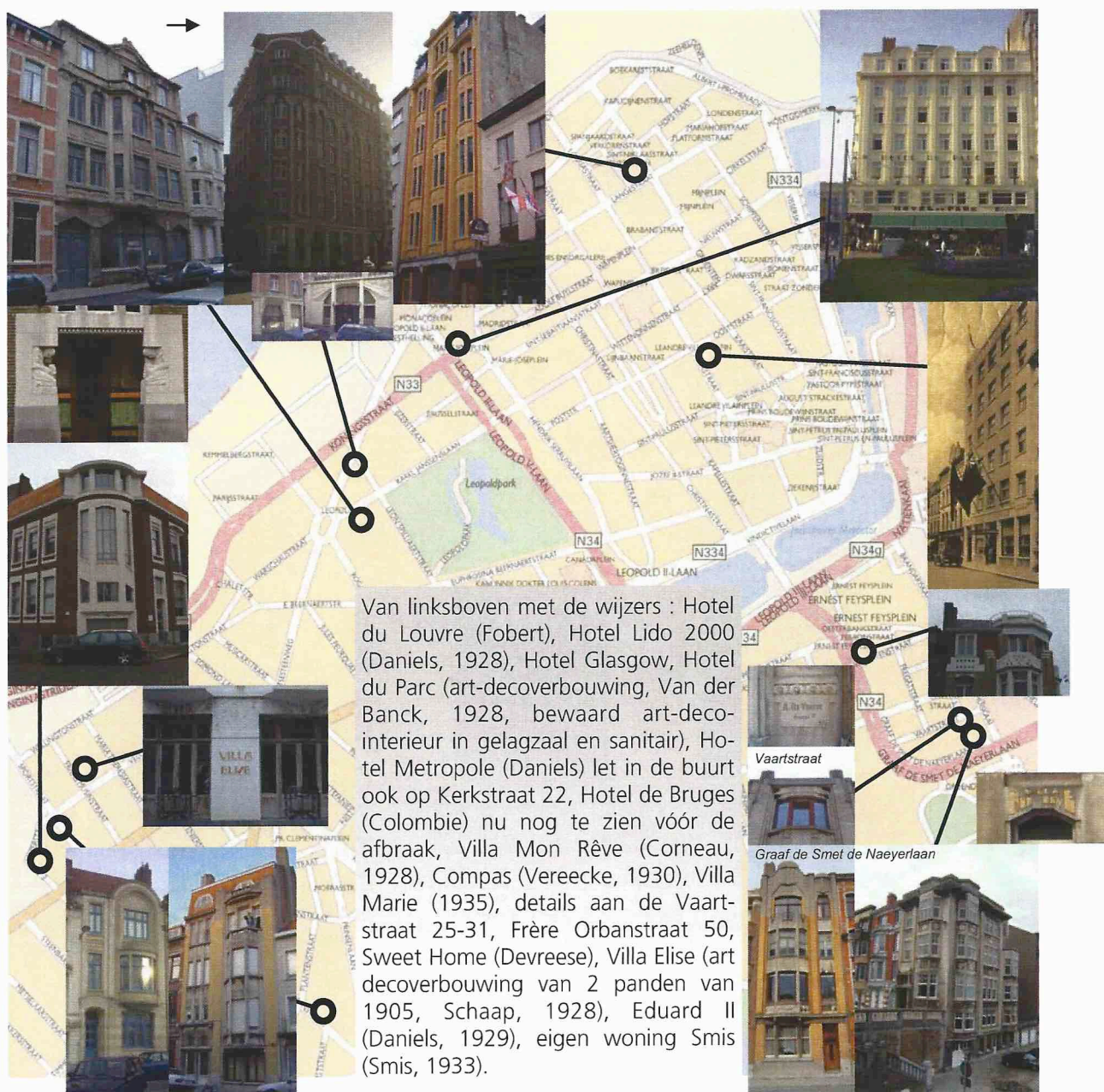

Beaux-Arts-gebouwen in de blok (A) tussen Sportstraat en Eduard De Cuyperstraat : Sportstraat 2-6 en 16-20, Eduard De Cuyperstraat 1 en 7-10 en Nieuwpoortsesteenweg 96. Deze panden dateren van rond 1924 en enkele zijn gesigineerd door architecten Devreese en Raoux.

Groot aantal Beaux-Arts-gebouwen aanwezig in de blok (B) met Prinsenlaan, Plantenstraat en Oude Molenstraat. Deze panden dateren van rond 1927-1930 en enkele zijn gesigineerd door architecten Danneel en Devreese. Verder een opmerkelijk geheel in de Gerststraat 82-88.

3. Exposition internationale des arts décoratifs et industriels modernes Paris 1925

Vanaf deze tentoonstelling in Parijs in 1925 wordt er van de art-decostijl (1925-1939) gesproken. De kiem van deze stijl werd echter reeds veel eerder geplant met de zogenaamde geometrische art nouveau van Mackintosh, Hankar en de Wiener Secession. Anderzijds is de art deco ook een stroming binnen het interbellum-modernisme - waar echter wel nog voldoende belang gehecht wordt aan decoratieve elementen. 'Art Deco' is binnen de architectuur geen eenduidige benaming. Ze wordt zowel gebruikt voor de Amerikaanse kubistische zogenaamde 'Miami'-stijl, als voor een exotische art deco met Egyptische invloeden, als voor de bij ons meer voorkomende geometrische art deco. Deze laatste variant kenmerkt zich door - zoals de naam doet vermoeden - geometrische motieven, gestileerde florale motieven, trapezoidale erkers, vensters met afgeschuinde bovenhoeken, typische belettering, ... Art deco als toegepaste kunst werd vrij algemeen toegepast in bijna alle bouwstijlen van het interbellum (deurklinken, brievenbussen, ...). Grote naam voor Oostende is hier terug André Daniels, maar ook nog architecten Devreese, Colombie, Corneau, Christiaens, Fobert, Vereecke, Van der Banck, Smis en Schaap. In zijn pure vorm worden de gevels bepleisterd, en ornamenten in stucwerk aangebracht. Evengoed wordt ook gebruik gemaakt van contrastspellen tussen pleisterwerk of simili, en baksteenverbanden (cf. Nieuwe Zakelijkheid). Er zijn ontelbare voorbeelden in de interbellumwijken rond het Vlaams Plein en de H.Hartkerk.

4. Paquebot-stijl

Vanaf 1925 spreekt men van een stijl genaamd de 'Neue Sachlichkeit' of Nieuwe Zakelijkheid. Deze stijl, voortvloeiend uit het Bauhaus van Gropius, doch met expressionistische trekken, is onder invloed van het modernisme reeds ver gezuiverd van decoratieve elementen. Qua decoratie moet ze het hebben van sierbaksteen, afwisselende metselverbanden en horizontaliserende vensterregisters. Binnen deze stijl ontwikkelt zich een variant die haar vormtotaal ontleent aan de scheepvaart, de zogenaamde 'Paquebot'-stijl (1930-1939). Ze is vlot herkenbaar door het gebruik van erkers met afgeronde hoeken dikwijls met balkon als uitwerking van een scheepsbrug, lisenen die doorlopen als scheepsmasten, vlaggenstokken, geometrisch glas-in-lood en vooral oculi in de vorm van patrijspoorten. De horizontale ritmering wordt veelal verticaal onderbroken waar het trappenhuis zich bevindt. Door al deze elementen wordt deze stijl weer een heel stuk decoratiever dan de Nieuwe Zakelijkheid zelf. Grote namen in Oostende zijn architecten Smis, Christiaens, Colombie, Hautekiet, Brackx, Vanneste, Van der Banck en Van Coillie.

5. Internationale Stijl

Wereldbekende iconen van deze Internationale Stijl (ca.1920-1960) zijn ongetwijfeld Le Corbusier (betonskeletbouw) en Mies van der Rohe (staalskeletbouw). De kenmerken zijn o.a. architectuur als volume door skeletbouw en gordijngelvels, functionalisme, horizontale brandramen voor transparantie en licht, mijden van arbitraire ornamenten. Om op internationaal niveau over deze en andere principes te kunnen filosoferen richt Le Corbusier in 1928 CIAM (Congrès Internationaux d'Architecture Moderne) op. Belgische architecten zoals Victor Bourgeois nemen van in het begin deel. Tijdens het interbellum worden vooral theoretische principes bedacht en sporadisch avant-garde-ontwerpen uitgevoerd. Tijdens de jaren '40-'50 worden in Oostende een aantal markante gebouwen gerealiseerd door vooraanstaande Belgische architecten als Gaston Eysselinck, Victor Bourgeois en Léon Stijnen.

Van linksboven met de wijzers :

- appartementsgebouw met architectenbureau Felix-Glorieux (Paul Felix, 1954-1959)
- Casino-Kursaal (Léon Stijnen, 1947-1953), Stijnen bouwde reeds eerder de casino's van Blankenberge, Knokke en Chaudfontaine
- Postgebouw (Gaston Eysselinck, 1946-1953)
- Mijnenbestrijdingschool (1956)
- Stadhuis (Victor Bourgeois en André Daniels, 1954-1958)
- voormalige S.E.O.-gebouwen, nu PMMK en Astrid (Gaston Eysselinck, 1948-1955), Gentstraat 6 en Romestraat 11.

Bronnen

Gonda CALLAERT, Elise HOOFT, Anne-Marie DELEPIERE, Hans KERRINCKX, Pol VANNESTE, *Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen, Inventaris van het bouwkundig erfgoed, Provincie West-Vlaanderen, Gemeente Oostende Deel I A-B*, Brussel, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap Afdeling Monumenten en Landschappen (ism Vlaams Instituut voor het Onroerend Erfgoed, Brussel), 2005.

Isabelle DE PANGE, Cécile SCHAACK, *400 Façades Étonnantes à Bruxelles*, Bruxelles, Éditions Aparté, 2003.

Norbert HOSTYN, *De architecten van Oostende, Belle-Epoque*, lezing, Oostende, 2005.

Norbert POULAIN, *De Internationale Stijl en CIAM : globalisme avant la lettre*, Coördinatiecentrum Open Monumentendag Vlaanderen, 2006.

Jean-Marie THEUNINCK, Claudia VERMAUT, *Oostende Stad in Zicht*, Oostende, Stadsbestuur Oostende, 2001.

Stadsplannen afkomstig van de Rasterversie van het Skeletbestand (MultiNet), TeleAtlas (GISVlaanderen). Deze gegevens zijn eigendom van TeleAtlas.

Régis Benoit